

تعیین مناسبترین اندازه بذر و مقادیر مواد مصرفی در پوشش‌دار کردن بذر چغندر قند تک‌جوانه

Determination of optimum seed size and quantity of coating materials for monogerm sugar beet seed

داریوش فتح اله طالقانی^۱، مجید دهقان‌شعار^۱، عباس قاسمی^۲، ولی اله یوسف آبادی^۱، محمدعلی چگینی^۱، منصور مصباح^۱ و فرحناز حمدی^۲

د، فتح اله طالقانی، م، دهقان‌شعار، ع، قاسمی، و، ا، یوسف آبادی، م، ع، چگینی و فر، حمدی، ۱۳۸۱. تعیین مناسبترین اندازه بذر و مقادیر مواد مصرفی در پوشش‌دار کردن بذر چغندر قند تک‌جوانه. چغندر قند ۱۸(۲): ۹۵-۱۰۸

چکیده

این تحقیق به منظور دستیابی به مناسبترین اندازه‌های بذر و مقدار مواد مصرفی جهت پوشش‌دار کردن بذر منوژرم چغندر قند، در آزمایشگاه کنترل بذر مؤسسه تحقیقات چغندر قند در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ به اجرا درآمد. در این تحقیق ۳۰۰ کیلوگرم از بذر رقم تجارتي ۹۵۹۷ توسط پنج غربال با منافذ گرد و هشت غربال با منافذ دراز (مستطیلی) به طبقات مختلف تقسیم و سپس قوه نامیه، درصد بذور تک‌جوانه‌ای و درصد وزن طبقات مختلف بذری مورد مطالعه قرار گرفت. از بین دسته‌جات بذری مورد مطالعه، هفت دسته با دارا بودن ۷۰ درصد وزن کل توده و درصد مناسب بذور تک‌جوانه و قوه نامیه، مطلوب تشخیص داده شد. دسته‌جات بذر برهنه با نسبت‌های یک به یک، یک به دو و یک به سه با مواد مخصوص پوشش‌دار (پلت) شده و سپس باندهای بدست آمده از نظر درصد تک‌جوانه‌ای، قوه نامیه، یکنواختی جوانه زدن بذر و ... مورد بررسی قرار گرفتند. طرح آماری مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده، کرت‌های کاملاً تصادفی با سه تکرار بود. نتایج بدست آمده نشان داد که استفاده بیش از اندازه مواد پوششی، قوه نامیه و یکنواختی جوانه‌زنی بذرها را کاهش می‌دهد. جهت رسیدن به قوه نامیه بالا و

۱- اعضاء هیئت علمی مؤسسه تحقیقات چغندر قند

۲- کارشناس مؤسسه تحقیقات چغندر قند

یکنواختی مناسب در جوانه‌زنی به طور کلی استفاده از نسبت یک به یک بذر به مواد مصرفی پوشش‌دار کننده مناسب تشخیص داده شد.

واژه‌های کلیدی : بذر تک جوانه، پلت، چغندر قند، قوه نامیه، مواد پوشش‌دار کننده، یکنواختی

مقدمه

خواهد کرد. استفاده از مواد و سموم قارچ‌کش و حشره‌کش همراه با مواد پوششی موجب حفاظت گیاهچه از حمله آفات و بیماری‌ها در مراحل اولیه رشد می‌شود که در این مرحله بسیار خطرناک هستند (دهقان‌شعار ۱۳۶۵).

در بذرهای تک‌جوانه، بین میزان مواد ذخیره غذایی، وزن هزار دانه و وزن هزار ژرم همبستگی مثبت وجود دارد (Doney 1979). عوامل زیادی در جوانه زدن بذر چغندر قند مؤثر هستند. جذب آب از خاک توسط بذر چغندر قند در مقایسه با سایر بذرها، کندتر انجام می‌گیرد این موضوع اثر محدودکننده‌ای بر جوانه زدن

گسترش کشت مکانیزه چغندر قند در کشور، استفاده از بذر تک جوانه را الزامی می‌نماید. از طرفی بذر تک جوانه به دلیل شکل غیرهندسی و غیریکنواخت خود مشکلاتی را در زمان کاشت در دستگاه بذر کار ایجاد می‌نماید که این امر موجب تنگ شدن مزرعه در نقاط مختلف می‌گردد. با استفاده از روش پوشش‌دار کردن، می‌توان بذر تک جوانه را مدور نمود و این مشکل را برطرف ساخت. تهیه بذر پوشش‌دار با کیفیت بسیار مطلوب از نظر قدرت جوانه‌زنی و استقرار در مزرعه، مشکل عمده بدسبزی و تنگ ماندن مزرعه را حل

بذر، قوه نامیه و سرعت جوانه‌زنی در شرایط مختلف و در اعماق مختلف کاشت در گلخانه اندازه‌گیری شدند. بین تیمارهای آزمایشی از نظر قوه نامیه و سرعت جوانه‌زنی اختلاف معنی‌داری وجود داشت. به طور کلی ارقامی که بذر کوچکتری داشتند از نظر صفات کیفی برتر بوده و ارقامی که بذر بزرگتری داشتند از نظر صفات کمی مطلوبتر بودند. (Anfirund and Khan, 2003). میزان جوانه‌زدن در آزمایشگاه و مزرعه با افزایش قطر بذر از ۲/۴ به ۳/۶ میلی‌متر افزایش یافته است. میزان جوانه‌زدن اندازه‌های مختلف بذر چغندر قند در تاریخ‌های کاشت مختلف یکسان بوده است ولی توصیه شده است که در تولید بذر چغندر قند از یک اندازه ثابت ریشه‌چه در سال دوم کشت استفاده شود. استفاده از ریشه‌چه‌های با

آن دارد (Miamato and Dexter 1960). سرعت رویش و میزان استقرار گیاه ممکن است تحت تاثیر شرایط خاک قرار گیرد. این موضوع به طور غیر مستقیم سبب صدمه دیدن جوانه‌ها به دلیل طولانی‌تر شدن دوره آسب‌پذیری آنها می‌شود. این مسئله به خصوص در محدوده زمانی بین جوانه‌زدن و استقرار جوانه‌ها مهم می‌باشد زیرا که در این مدت احتمال صدمه دیدن جوانه‌ها توسط عوامل محیطی بسیار زیاد می‌باشد (Durrant et al. 1984). بذر پلت شده چغندر قند در شرایط خیلی مرطوب خاک شدیداً حساسیت نشان داده و درصد جوانه‌زدن آنها کاهش می‌یابد (Purey 1985). اندازه بذر تحت تاثیر ژنتیک بوده و بعضی از ارقام بذرهای کوچک و بعضی دیگر بذرهای بزرگتری تولید می‌کنند در آزمایشی صفاتی شامل وزن جنین، وزن پوسته

غربال‌های گرد ($\emptyset$) و چاکدار و غربال‌های دراز ($\neq$) به طبقات مختلف تقسیم شد. برای اینکار ابتدا از پنج غربال گرد به اندازه‌های $3/25$ ، $3/5$ ، 4 و $4/5$ میلی‌متر استفاده شد، سپس بذرهای هر گروه به وسیله هفت غربال دراز به اندازه‌های 2 ، $2/25$ ، $2/5$ ، $2/75$ ، 3 ، $3/25$ و $3/5$ میلی‌متر به گروه‌های کوچکتر تقسیم شد (جدول شماره ۱). در این تقسیم‌بندی از ۴۰ باند حاصله فقط ۳۰ باند دارای بذر بوده، لذا بقیه باندها حذف شدند. ۳۰ باند انتخابی به همراه یک نمونه از کل توده و چهار نمونه از بذرهای روی غربال‌های گرد با اندازه‌های $4/5$ ، 4 ، $3/5$ و $3/25$ میلی‌متر که جمعاً ۳۵ نمونه را تشکیل می‌داد، مورد بررسی قرار گرفتند. تیمارهای مورد بررسی از نظر قوه نامیه و تک‌جوانه بودن آزمون گردیدند. طرح آماری مورد استفاده، کرت‌های کاملاً تصادفی با سه

اندازه یکنواخت در سال دوم باعث خواهد شد تا بذرهای تولید شده از کیفیت مناسب و مشابهی برخوردار باشند. (Akson 1981)

اندازه بذر یکی از عوامل بسیار مهم در جوانه‌زنی و استقرار می‌باشد و به همین دلیل استفاده از اندازه‌های مناسب بذر جهت پوشش‌دار کردن آن نقش اساسی دارد (چگینی ۱۳۶۳). دهقان‌شعار در سال ۱۳۶۷ ضخامت‌های مختلف لایه پوششی مواد را در رابطه با اندازه مشخص بذر توصیه نمود.

مواد و روش‌ها

در این تحقیق که طی سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۷۶ در مؤسسه تحقیقات چغندر قند انجام شد یک توده بذر تک‌جوانه‌ای رقم تجارتي ۹۵۹۷ به مقدار ۳۰۰ کیلوگرم انتخاب گردید. این توده از نظر اندازه با

جهت کشت مکانیزه چغندر قند توسط دستگاه تک جوانه کار) بودند جهت تعیین درصد تک جوانه‌ای، قوه نامیه و یکنواختی سبز شدن بذرها مورد بررسی قرار گرفتند. بدین ترتیب صفات فوق در ۴۲ تیمار با استفاده از طرح آماری کرت‌های کاملاً تصادفی با سه تکرار آزمون گردیدند.

نتایج و بحث

در جدول شماره یک که نتایج درصد وزنی هر باند ارائه شده است، مشخص گردید بیش از ۹۷ درصد بذرها دارای قطر بین ۴/۵-۳/۲۵ میلیمتر و همچنین بیش از ۹۶ درصد آنها دارای ضخامت کمتر از سه میلی‌متر بودند. هیچکدام از این توده بذری در اندازه غربال‌های گرد کمتر از ۳/۲۵ میلی‌متر قرار نداشتند.

تکرار بود. درصد وزنی در هر توده مشخص و باندهایی که دارای وزن بیش از ۰/۵ درصد کل توده (۱۵۰۰ گرم) بودند جهت اجرای مراحل بعدی آزمایش انتخاب شدند. از بین ۳۵ باند مورد بررسی، ۲۲ باند برای ادامه اجرای آزمایش باقی ماند. در جدول یک ۱۷ باند با علامت * و چهار باند غربال گرد با علامت + و یک باند از نمونه کل توده بدون علامت مشخص شده‌اند. هر کدام از این باندها به سه قسمت مساوی تقسیم و با نسبت‌های یک به یک، یک به دو و یک به سه با مواد پوشش دهنده بذر (پلیت) پوشش داده شدند. بنابراین تعداد تیمارها به ۶۶ مورد (۳*۲۲) بالغ گردید.

از بین ۶۶ تیمار آزمایشی، آنهایی که دارای اندازه‌های بین ۳/۵ تا ۴/۵ میلی‌متر (سایز مناسب بذر

جدول ۱ - درصد وزنی طبقه‌های مختلف بذر در یک توده از رقم تجارتي تک جوانه ۹۵۹۷

Table 1 Percentage of seed weight due to seed bounds of commercial monogerm seed of 9597 variety

جمع total	غربالهاي گرد (mm) Round sieve Ø mm					غربالهاي دراز (mm) Rectangle sieve ≠ mm
	<3.25	>3.25	>3.5	>4	>4.5	
0.0112	-	-	-	0.0052	0.006	> 3.5
0.3704	-	0.0045	0.08	0.28	0.0059	> 3.25
3.3255	-	0.0073	0.94*	2.34*	0.0382	>3
19.9721	-	1.48*	8.24*	10.24*	0.0121	> 2.75
29.141	-	1.23*	6.69*	20.95*	0.271	> 2.5
29.264	-	3.64*	12.87*	12.42*	0.334	> 2.25
9.1831	-	1.20*	4.20*	3.58*	0.2031	>2
8.3743	-	1.52*	4.00*	2.82*	0.0343	<2
100.00	-	9.0818 ⁺	37.02 ⁺	52.6352 ⁺	0.9046 ⁺	جمع total

جدول ۲ - تجزیه واریانس آزمایش تک جوانه ای بذرهای برهنه

Table 2 The analysis of variance of naked seed monogermity

	درجه آزادي DF	مجموع مربعات (S.S)	میانگین مربعات (M.S)
تیمار Treatment	34	41878.629	1231.724**
اشتباه Error	70	2761.333	39.448
ضریب تغییرات (C.V)	-	7.83%	-

** معنی‌دار بودن در سطح احتمال یک درصد
significant at 1% level

جدول ۳ - تجزیه واریانس نتایج قوه نامیه بذرهای برهنه

Table 3 The analysis of variance of naked seed germination

	درجه آزادي DF	مجموع مربعات (S.S)	میانگین مربعات (M.S)
تیمار Treatment	34	2618.533	77.016**

اشتباه Error	70	564.000	8.057
ضریب تغییرات (C.V)	-	3.24%	-

** معنی دار بودن در سطح احتمال یک درصد
** significant at 1% level

نتایج صفات بذر قبل از پوشش‌دار شدن تک جوانه‌ای

در جدول شماره دو نتایج تجزیه واریانس تک جوانه‌ای مربوط به ۳۵ باند مختلف بذور برهنه چغندر قند که دارای بذر کافی جهت انجام آزمایش بودند ارائه شده است. نتایج بیانگر آن است که در بین باندهای مختلف بذر لخت از نظر آماری با اطمینان ۹۹ درصد اختلاف معنی‌دار وجود دارد. جدول شماره چهار نیز گروه‌بندی میانگین تیمارها به روش دانکن را نشان می‌دهد نتایج مبین آن است که بذرهایی با ضخامت کمتر از ۲/۷۵ میلی‌متر دارای بیشترین درصد تک جوانه‌ای می‌باشند. پراکنش اندازه غربال‌های گرد در جدول شماره چهار نشان داد که رابطه‌ای بین تک جوانه بودن بذرها و اندازه غربال‌های گرد (قطرهای ۳/۲۵ تا ۴/۵ میلی

متر) وجود ندارد. بیشترین درصد تک جوانه‌ای در بین تیمارهای آزمایشی به مقدار ۱۰۰ درصد مربوط به باندهای ۳۵ ($\neq 2 < \emptyset$) و ۳/۲۵ ($> 3/25$) و ۲۷ ($\neq 2 < \emptyset$) و ۳/۵ ($> 3/5$) می‌باشد و کمترین درصد تک جوانه‌ای به مقدار ۳۷ و ۲۹ درصد به ترتیب مربوط به باندهای ۱۱ ($\neq 3/5 > \emptyset$) و ۳ ($\neq 3/5 > \emptyset$) و ۳/۲۵ ($> 3/25$) و ۴/۵ ($> 4/5$) می‌باشد که از نظر اندازه بزرگتر از باندهایی هستند که دارای بیشترین مقدار تک جوانه‌ای بودند.

قوه نامیه

جدول شماره سه نتایج تجزیه واریانس قوه نامیه بذرهایی لخت را نشان می‌دهد. نتایج بیانگر آن است که در بین ۳۵ باند بذرهایی

به باند $\neq 2/75 > \emptyset$ و $3/25 >$ و 80 درصد به باند $\neq 2/5 > \emptyset$ و $4/5 >$ تعلق داشت. بررسی دو جانبه باندهای مختلف بذره‌های خت از نظر قوه نامیه و درصد تک جوانه‌ای که بسیار حائز اهمیت است نشان می‌دهد که باندهای مربوط به غربال‌های با منافذ گرد بین چهار تا $4/5$ و غربال‌های با منافذ دراز کمتر از $2/75$ میلی‌متر هم از نظر قوه نامیه و هم از نظر درصد تک جوانه‌ای دارای شرایط مناسبی می‌باشند. علاوه بر باندهای مذکور تیمارهای مربوط به غربال با منافذ گرد $3/5 >$ و غربال‌های با منافذ دراز دو الی $2/5$ میلی‌متر الی الویت‌های بعدی قرار می‌گیرند.

خت، اختلاف معنی‌داری در سطح احتمال $0/01$ وجود دارد. نتایج جدول شماره چهار نیز نشان می‌دهد که بذره‌هایی که دارای قطر بیشتری می‌باشند، قوه نامیه بیشتری نیز دارند و از این نظر با صفت تک جوانه‌ای رابطه معکوس دارند. نتایج بدست آمده از این تحقیق با نتایج اسکات و اکسون (Scott et al. 1974 and Akson, 1981) مطابقت دارد. بیشترین مقدار قوه نامیه در بین تیمارهای آزمایشی به مقدار $94/67$ درصد مربوط به باندهای $3 > \emptyset$ و $3/5 >$ و $3 \neq > \emptyset$ و $4 >$ می‌باشد در حالی‌که این دو باند در بررسی صفت تک جوانه‌ای تقریباً در انتهای جدول مقایسه میانگین‌ها قرار دارند. کمترین مقدار قوه نامیه نیز به مقدار 74 درصد

جدول ۴ - گروه‌بندی میانگین صفات تک جوانه‌ای، قوه و اندازه بذر در نامیه باندهای مختلف تیمارهای بذر تحت به روش چند دامنه‌ای دانکن

Table 4 Means comparisons of germination and monogermity of different naked seed bound

قوه نامیه Germination	اندازه بذر Seed size	تک جوانه ای Monogermity	اندازه بذر Seed size
22=94367A	>3.5 Ø و >3 ≠	35=100.0A	>3.25 Ø و <2 ≠
13=94.67A	>4 Ø و >3 ≠	27=100.0A	>3.5 Ø و <2 ≠
14=93.33AB	>4 Ø و >2.75 ≠	34=99.33AB	>3.25 Ø و >2 ≠
4=93.33AB	>4.5 Ø و >3 ≠	18=98.67 AB	>4 Ø و <2 ≠
17=93.33AB	>4 Ø و >2 ≠	26=98.00 AB	>3.5 Ø و >2 ≠
5=93.33AB	>4.5 Ø و >2.75 ≠	16=97.67 AB	>4 Ø و <2.25 ≠
16=93.33AB	>4 Ø و >2.75 ≠	33=97.67 AB	>3.25 Ø و >2.25 ≠
2=92.67AB	>4.5 Ø	17=97.33 AB	>4 Ø و >2 ≠
3=92.00ABC	>4.5 Ø و >3.25 ≠	7=95.00 AB	>4.5 Ø و >2.25 ≠
19=92.00ABC	>3.5 Ø	28=93.00ABC	>3.25 Ø
26=92.00ABC	>3.5 Ø و >2 ≠	15=92.67 ABC	>4 Ø و >2.5 ≠
11=91.00ABCD	>4 Ø و >3.5 ≠	25=92.33 ABC	>3.5 Ø و >2.25 ≠
12=90.67ABCD	>4 Ø و >3.25 ≠	9=91.00 ABC	>4.5 Ø و <2 ≠
15=90.00ABCDE	>4 Ø و >2.5 ≠	19=90.33 ABC	>3.5 Ø
18=90.00ABCDE	>4 Ø و <2 ≠	10=90.33 ABC	>4 Ø
25=89.33ABCDE	>3.5 Ø و >2.25 ≠	8=89.33 ABC	>4.5 Ø و >2 ≠
10=88.67ABCDEF	>4 Ø	6=89.00 ABC	>4.5 Ø و >2.5 ≠
8=88.00 ABCDEFG	>4.5 Ø و >2 ≠	32=88.67 ABC	>3.25 Ø و >2.5 ≠
9=87.33 ABCDEFGH	>4.5 Ø و <2 ≠	1=88.33 ABC	نمونه کل توده
24=87.33 ABCDEFGH	>3.5 Ø و >2.5 ≠	31=88.33 ABC	>3.25 Ø و >2.75 ≠
1=86.67 BCDEFGHI	نمونه کل توده	24=87.00 ABC	>4.5 Ø و >2.5 ≠
27=86.67 BCDEFGHI	>3.5 Ø و <2 ≠	5=85.00 ABC	>4.5 Ø و >2.75 ≠
33=86.67 BCDEFGHI	>3.25 Ø و >2.25 ≠	2=84.00 ABC	>4.5 Ø
23=86.00 BCDEFGHI	>3.5 Ø و >2.75 ≠	23=83.33BC	>3.5 Ø و >2.75 ≠
28=84.67 CDEFGHI	>3.25 Ø	14=77.67CD	>4 Ø و >2.75 ≠
34=84.00 CDEFGHI	>3.25 Ø و >2 ≠	30=68.67DE	>3.25 Ø و >3 ≠
21=84.00DEFGHI	>3.5 Ø و >3.25 ≠	29=63.67 DEF	>3.25 Ø و >3.25 ≠
20=83.00EFGHI	>3.5 Ø و >3.5 ≠	4=61.33EFG	>4.5 Ø و >3 ≠
29=82.00FGHI	>3.25 Ø و >3.25 ≠	22=59.00 EFG	>3.5 Ø و >3 ≠
7=82.00FGHI	>4.5 Ø و >2.25 ≠	21=55.67 EFGH	>3.5 Ø و >3.25 ≠
32=81.33GHI	>3.25 Ø و >2.5 ≠	20=51.00 FGHI	>3.5 Ø و >3.5 ≠
30=81.33GHI	>3.25 Ø و >3 ≠	12=46.67GHI	>4 Ø و >3.25 ≠
35=80.67HI	>3.25 Ø و >2 ≠	13=42.33HIJ	>4 Ø و >3 ≠
6=80.00IJ	>4.5 Ø و >2.5 ≠	11=36.67IJ	>4 Ø و >3.5 ≠
31=74.00J	>3.25 Ø و >2.75 ≠	3=28.67J	>4.5 Ø و >3.25 ≠

نتایج مربوط به بذرهایی پوشش دار

همانطور که در قسمت مواد و روشها نیز ذکر شد از بین ۳۵ بانده مختلف بذرهایی تخت که از نظر درصد تک جوانه‌های و قوه نامیه مورد بررسی قرار گرفتند فقط ۲۲ باند دارای مقدار بذر کافی جهت قرار گرفتن در مرحله دوم آزمایش بودند و این ۲۲ باند با نسبت‌های ذکر شده مواد پوشش‌دار مورد بررسی قرار گرفتند. از بین ۶۶ تیمار آزمایشی بدست آمده فقط ۴۲ باند دارای اندازه ۳/۵ الی ۴/۵ میلی‌متر (اندازه استاندارد) بودند. جهت بررسی آسان‌تر نتایج خصوصیات هر یک از ۴۲ تیمار آزمایشی در جدول شماره پنج آورده شده است.

درصد تک جوانه‌های

جدول شماره شش نشان می‌دهد که بذرهایی پوشش دار

شده (پلت) از نظر درصد تک جوانه‌های با ۹۹ درصد اطمینان اختلاف آماری معنی‌دار دارند. جدول شماره هفت نیز مقایسه میانگین تیمارهای مختلف را نمایش می‌دهد. این جدول مبین آن است که از بین تیمارهای آزمایشی شش تیمار به شماره‌های ۲۱، ۲۳، ۲۸، ۲۵، ۴۰ و ۱۲ دارای بیشترین درصد تک جوانه‌های به میزان ۱۰۰ درصد بودند. دو تیمار به شماره‌های ۲۱ و ۱۲ جزو تیمارهای منتخب مرحله اول آزمایش نیز بودند. لازم به ذکر است که از بین شش تیمار مذکور چهار تیمار متعلق به باندهای با غربال‌گرد بزرگتر از ۳/۵ میلی‌متر می‌باشند. به طور کلی درصد تک جوانه‌های در بین کلیه تیمارهای آزمایشی در سطح قابل قبولی می‌باشد و فقط هفت تیمار دارای درصد تک جوانه‌های کمتر از

۹۰ درصد بودند. این امر باتوجه به استفاده از توده منوژرم ۹۵۹۷ و همچنین بذرهای انتخاب شده در قسمت اول آزمایش قابل پیش‌بینی بود.

قوه نامیه

نتایج جدول شماره شش نشان می‌دهد که تیمارهای آزمایشی اختلاف آماری معنی‌دار در سطح احتمال ۰/۰۱ از نظر قوه نامیه دارند و جدول شماره هفت مبین آن است که بیشترین مقدار قوه نامیه به مقدار ۸۹/۳۳ درصد مربوط به تیمار شماره ۲۶ (نسبت ۱ به ۱، $\neq 2 >$ و $\emptyset 3/5 >$) می‌باشد. کمترین مقدار قوه نامیه مربوط به تیمار شماره ۱۹ (نسبت ۱ به ۳، $\neq 2/5 >$ و $\emptyset 3/5 >$)

میزان ۳۲ درصد می‌باشد. به طور کلی نتایج مندرج در جدول شماره هفت و مقایسه آن با نتایج مندرج در جدول شماره چهار مربوط به قوه نامیه بذرهای پلت شده و لخت نشان می‌دهد که استفاده از مواد پوشش‌دار کننده باعث کاهش قوه نامیه شده است و این کاهش در تمامی تیمارهای آزمایش یکسان نیست به طور مثال کاهش قوه نامیه در تیمار شماره ۲۶ معادل چهار درصد و در تیمار شماره ۱۹ معادل ۷۴ درصد می‌باشد. نکته قابل توجه در این دو تیمار اختلاف در نسبت مواد بررسی پلت کردن، می‌باشد طوری که در تیمار شماره ۲۶ نسبت بذر به مواد يك

جدول ۵ - خصوصیات هر یک از تیمارهای آزمایشی باندهای پلت شده

Table 5 Characters of treatments due to seed size and seed pelleting material

شماره No.	خصوصیات بذر seed characters	نسبت بذر به مواد Propoition seed pelleting material	شماره No.	اندازه بذر seed size	نسبت بذر به مواد Propoition seed pelleting material
1	>3.5 Ø و >2.25 ≠	1/3	22	>4.5 Ø و >2.5 ≠	1/1
2	>3.5 Ø و >2 ≠	1/1	23	>4.5 Ø و >2.25 ≠	1/1
3	>3.5 Ø و >2 ≠	1/2	24	>4.5 Ø و >2 ≠	1/1
4	>3.5 Ø و >2 ≠	1/3	25	>4 Ø و >3.25 ≠	1/1
5	>3.5 Ø و >2 ≠	1/1	26	>4 Ø و >2.75 ≠	1/1
6	>3.5 Ø و >2 ≠	1/2	27	>4 Ø و >2.5 ≠	1/1
7	>3.5 Ø و >2 ≠	1/3	28	>4 Ø و >2.25 ≠	1/1
8	>3.25 Ø و >2.75 ≠	1/1	29	>4 Ø و >2.25 ≠	1/2
9	>3.25 Ø و >2.75 ≠	1/2	30	>4 Ø و >2 ≠	1/1
10	>3.25 Ø و >2.75 ≠	1/3	31	>4 Ø و >2 ≠	1/2
11	>3.25 Ø و >2.5 ≠	1/1	32	>4 Ø و >2 ≠	1/1
12	>3.25 Ø و >2.5 ≠	1/2	33	>4 Ø و >2 ≠	1/2
13	>3.25 Ø و >2.5 ≠	1/3	34	>4 Ø و >2 ≠	1/3
14	>3.25 Ø و >2.25 ≠	1/1	35	>3.5 Ø و >3 ≠	1/1
15	>3.25 Ø و >2.25 ≠	1/2	36	>3.5 Ø و >2.75 ≠	1/1
16	>3.25 Ø و >2.25 ≠	1/3	37	>3.5 Ø و >2.75 ≠	1/2
17	>3.25 Ø و >2 ≠	1/2	38	>3.5 Ø و >2.5 ≠	1/1
18	>3.25 Ø و >2 ≠	1/3	39	>3.5 Ø و >2.5 ≠	1/2
19	>3.25 Ø و <2 ≠	1/1	40	>3.5 Ø و >2.5 ≠	1/3
20	>3.25 Ø و <2 ≠	1/2	41	>3.5 Ø و >2.25 ≠	1/1
21	>3.25 Ø و <2 ≠	1/3	42	>3.5 Ø و >2.25 ≠	1/1

جدول ۶ - تجزیه واریانس صفات مختلف بذرهای پوششدار شده

Table 6 The analysis of variance of different in characters pelleted seed

منابع تغییرات (S. O. V.)	درجه آزادی D.F.	تک جوانه ای Monogermity Ms	قوه نامیه Germination Ms	یکنواختی Uniformaity Ms
تیمار Treatment	41	262.86	485.15	0.860
اشتباه Error	84	14.25	9.93	0.537
C.V		4.04%	4.32%	27.93%

**,* significant
**,* معنی‌دار در سطح پنج و یک درصد احتمال
at 5% and 1% level

توجهی در قوه نامیه خواهد شد.

همچنین جهت انتخاب باندهایی با قوه نامیه مطلوب بایستی به هر دو غربال گرد و دراز توجه نمود زیرا اندازه بذر ها از نظر قطر و ضخامت اثرات متقابل قابل توجهی در درصد جوانه زنی آنها دارد.

شکل های شماره دو و سه مبین مقدار فراوانی هر یک از باندهای گرد و دراز به همراه قدرت جوانه زنی آنها می باشد. فراوانی باندهای گروه $\emptyset 3/5 >$ و $\emptyset 3/25 >$ بیشتر بوده ولی قوه نامیه آنها مقادیری کمتر از باندهای گرد $\emptyset 4/5 >$ و $\emptyset 4 >$ می باشد. نکته جالب توجه آن است که باندهای شماره ۲۶ و ۱۹ که به ترتیب دارای بیشترین و کمترین درصد جوانه زنی در بین تیمارهای آزمایشی می باشند. هر دو متعلق به باندهای قرار

به یک و در تیمار شماره ۱۹ نسبت مواد یک به سه بوده است. شکل شماره یک نشان دهنده مقایسه درصد جوانه زنی در نسبت های مختلف استفاده از مواد پوشش دهنده بذر می باشد. این امر نشان داد که با افزایش نسبت مواد پلت به بذر لخت مقدار جوانه زنی آن کاهش می یابد البته این کاهش هنگامی که نسبت بذر به مواد پلت بیش از نسبت یک به دو باشد محسوس تر است.

بنابراین تأثیر مقدار مواد مورد استفاده جهت پوشش دار کردن بذر در قوه نامیه آن از اهمیت خاصی برخوردار است به طور کلی نبایستی این نسبت بیشتر از یک به دو باشد به عبارت دیگر نسبت مواد مصرفی در پوشش دار کردن بذر هرگاه بیشتر از دو برابر وزن بذر باشد باعث کاهش قابل

بنابراین تیمارهایی که دارای اعداد کوچکتری هستند از یکنواختی بیشتری برخوردارند به طور مثال در تیمار شماره چهار، حدوداً $1/5$ روز طول کشیده است که درصد جوانه زدن بذر از 10 درصد به 90 درصد برسد، در حالی که در تیمار شماره 24 ، زمان رسیدن از 10 درصد به 90 درصد جوانه زنی بیش از $3/7$ روز می باشد. این امر مبین آن است که در تیمار شماره چهار جوانه ها به طور همزمان ظاهر شده اند و دارای یکنواختی بیشتری می باشد. نتایج جدول شماره شش نشان می دهد که بین باندهای مختلف با اطمینان 95 درصد اختلاف معنی دار وجود دارد. جدول شماره هفت نیز نشان می دهد که پنج باند قرار گرفته در صدر جدول همگی در باندهایی با غربال گرد $\emptyset > 3/5$ و $\emptyset$

گرفته در غربال های با منافذ گرد بیشتر از $3/5$ می باشند. این مسئله پراکندگی زیاد درصد قوه نامیه این نوع باندها را نشان می دهد.

یکنواختی جوانه زنی

یکنواختی در جوانه زدن بذرها (Uniformity) یکی از پارامترهای مهم در زراعت چغندر قند می باشد، زیرا این خصوصیت موجب می شود که تمامی جوانه ها در مدت زمان کوتاهی در مزرعه ظاهر شده و با رشد یکنواخت خود مزرعه مطلوبی را از نظر پوشش گیاهی بوجود آورند که این امر منجر به تولید محصول مناسب خواهد شد. جهت محاسبه این پارامتر، از فرمول های خاصی استفاده می شود. اعداد مربوط به این خصوصیت بیانگر طول زمان طی شده جهت رسیدن از 10 درصد به 90 درصد جوانه زنی می باشد.

به بذور جهت پلت کردن را می‌توان یکی از مناسبترین نسبت‌ها که باعث جوانه‌زنی و یکنواختی مناسب می‌گردد، قلمداد کرد.

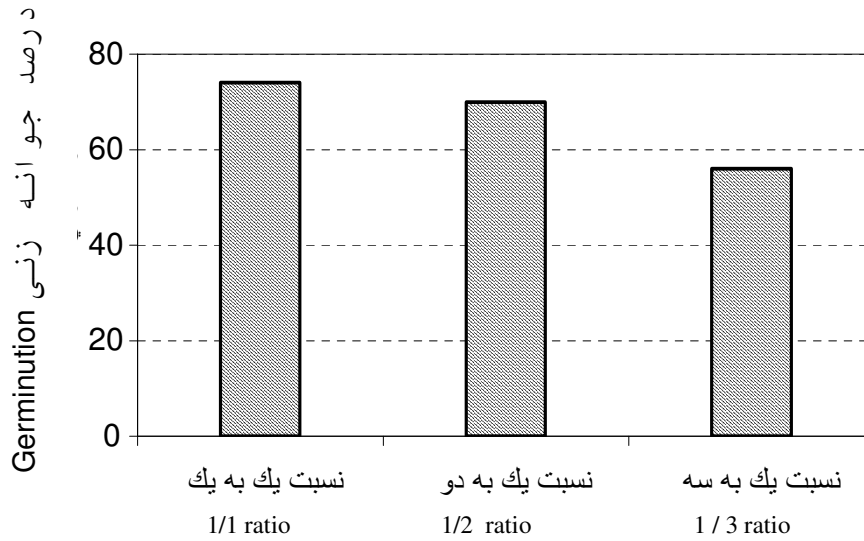
۳/۲۵ > قرار گرفته‌اند. همچنین از بین هفت باند قرار گرفته در انتهای جدول (گروه جداگانه آماری) اکثراً متعلق به باندهای قرار گرفته در غربال‌های گورد بزرگتر از چهار می‌باشند. علت این امر آن است که با بزرگتر شدن اندازه قطر بذر، یکنواختی سبز شدن آنها کاهش می‌یابد.

نمودار شماره چهار یکنواختی در جوانه زدن بذرهای پلت شده را با توجه به مقدار مواد مصرفی نسبت به وزن بذر نشان می‌دهد. این نمودار مبین آن است که با کاهش مقدار مواد پلت نسبت به بذر مصرفی، علاوه بر افزایش درصد جوانه‌زنی، یکنواختی در جوانه زدن بذرهای نیز افزایش می‌یابد. بنابراین با توجه به اطلاعات بدست آمده از نمودارهای مذکور نسبت یک به یک مواد مصرفی

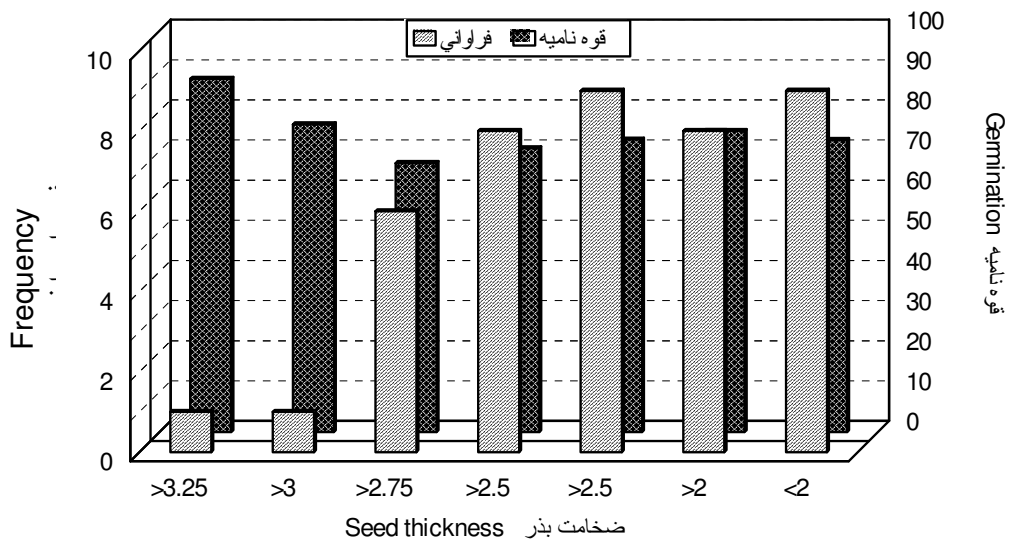
پیشنهادهای

- ۱- مطالعه مشابه برای ارقام تک جوانه هیبرید توصیه می‌شود.
- ۲- بررسی راهکارهای تسریع و یکنواختی در جوانه‌زنی بذر پیشنهاد می‌گردد.
- ۳- اجرای آزمایشات مشابه در خاک با توجه به تفاوت قابل ملاحظه محیط خاک و کاغذ در جوانه‌زدن بذر ضرورت دارد.

۴- مطالعه اثرات استفاده
از سموم حشره‌کش و قارچ‌کش
هم چنین ترکیب‌های مختلف
مواد پوشش‌دار کننده
توصیه می‌گردد.

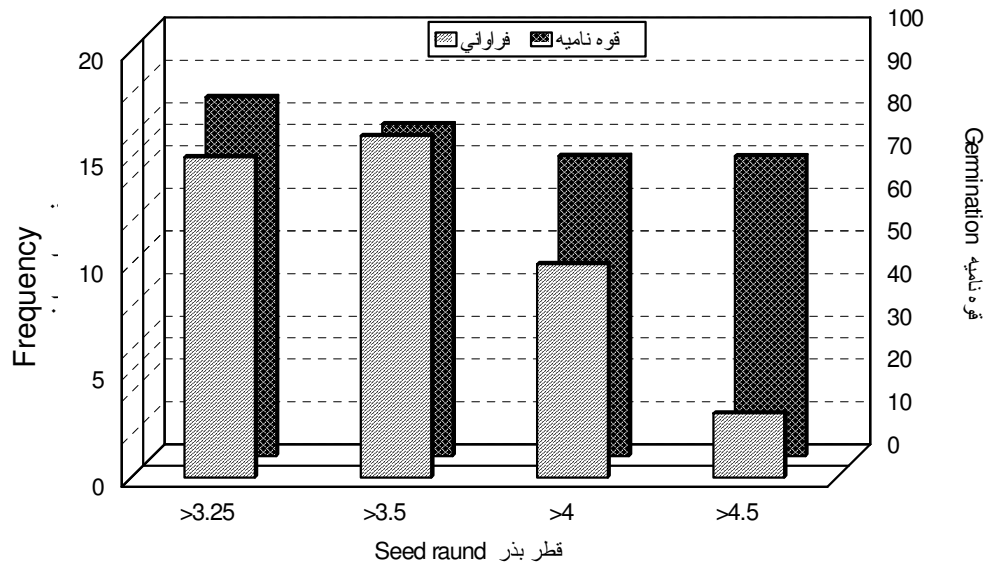

شکل ۱- مقایسه درصد جوانه زنی بذرهای پلت شده با نسبت های مختلف مواد پوشش دار کننده بذر

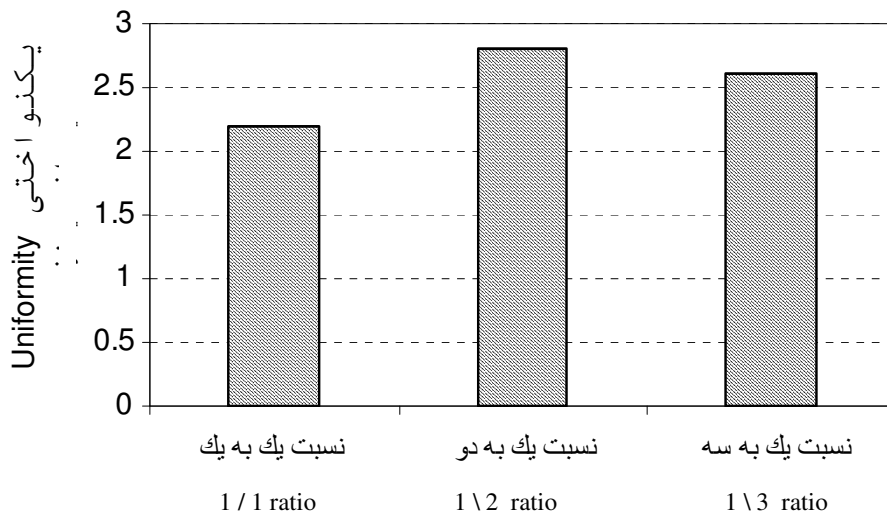
شکل ۲ - مقایسه فراوانی و قوه نامیه باندهای مختلف با استفاده از غربال های دراز (منافذ مستطیلی)

Fig. 2 Comparison of germination and frequency of seed bounds driven from rectangle sieves

شکل ۳ - مقایسه فراوانی و قوه نامیه باندهای مختلف با استفاده از غربالهای گرد

Fig. 3 Comparison of germination and frequency of seed bonds driven from round sieves

شکل ۴ - مقایسه یکنواختی در جوانه زنی بذرهای پلت شده با نسبت‌های مختلف مواد پوشش‌دار کننده بذر

Fig. 4 Uniformity comparison of different ratio of seed palleting materials based on seed weight

جدول ۷ - گروه بندي میانگین صفات مختلف بذرهاي پوشش‌دار شده به روش چند دامنه اي دانکن

Table 7 Statistical comparison of different pelleted seed characters using Duncan

تک جوانه اي Monogermity	قوه ناميه Germination	یکنواختي Uniformity
21=100.0A	26=89.33A	24=3.723A
23=100.0A	4=88.00AB	36=3.710A
28=100.0A	27=88.00AB	32=3.677A
25=100.0A	3=86.67ABC	19=3.377AB
40=100.0A	6=85.33ABCD	42=3.347ABC
12=100.0A	20=85.33ABCD	25=3.277ABCD
26=99.28AB	1=85.00ABCD	37=3.177ABCD
27=99.22AB	12=84.67ABCDE	13=3.157ABCD
11=99.19AB	5=84.67BCDE	7=3.143ABCD
20=99.19AB	9=84.00ABCDE	41=3.117ABCD
42=99.17AB	7=82.67BCDEF	30=3.060ABCD
41=99.05AB	33=81.33CDEFG	21=2.977ABCDE
10=99.05AB	2=80.67CDEFGH	39=2.790ABCDE
38=99.05AB	24=80.00EFGHI	2=2.683ABCDE
8=99.02AB	39=80.00EFGHI	35=2.677ABCDE
9=98.45AB	42=80.00DEFGHI	31=2.660ABCDE
39=98.31AB	23=80.00DEFGHI	16=2.657ABCDE
36=98.12AB	11=78.67EFGHI	38=2.647 ABCDE
22=97.37ABC	14=76.67FGHIJ	28=2.600 ABCDE
18=96.47ABCD	17=76.67FGHIJ	18=2.590 ABCDE
13=96.18ABCD	15=75.33GHIJ	33=2.580 ABCDE
3=96.18ABCD	18=75.33GHIJ	11=2.540 ABCDE
35=96.08ABCD	22=74.67HIJ	26=2.537 ABCDE
7=95.98ABCD	37=74.67HIJ	23=2.503 ABCDE
17=95.66ABCD	38=74.00IJK	5=2.490 ABCDE
1=94.14ABCD	10=72.00JKL	40=2.440 ABCDE
19=93.60ABCDE	40=72.00JKL	14=2.423 ABCDE
24=93.29ABCDE	41=71.33JKL	12=2.417 ABCDE
6=92.99ABCDE	36=70.67JKL	29=2.413 ABCDE
29=92.15BCDE	29=68.67KLM	8=2.403 ABCDE
2=91.78BCDE	32=67.33LMN	22=2.387 ABCDE
31=91.78BCDE	35=66.67LMN	27=2.360 ABCDE
34=90.51CDEF	8=64.67MN	1=2.357 ABCDE
30=90.26CDEF	34=62.67N	34=2.250 ABCDE
33=90.24CDEF	30=62.67N	15=2.227 ABCDE
16=89.15DEF	16=62.00N	9=1.917 BCDE
37=86.74EF	21=56.00O	17=1.910 BCDE
15=84.16F	28=55.33O	10=1.880 BCDE
5=84.12F	13=53.33 OP	6=1.870 CDE
32=77.17G	31=48.67P	20=1.857 CDE
14=66.10H	25=48.00P	3=1.800DE
4=53.08	19=32.00	4=1.560E

منابع مورد استفاده

References

- بصیری، ع. ۱۳۶۸. طرحهای آماری در علوم کشاورزی - انتشارات دانشگاه شیراز
- چگینی، م. ع. ۱۳۶۳. گزارش کارآموزی در شرکت Kws آلمان - مؤسسه تحقیقات چغندر قند
- دهقان‌شعار، م. ۱۳۶۵. تهیه بذر پلت در ایران - مؤسسه تحقیقات چغندر قند
- دهقان‌شعار، م. ۱۳۶۷. بررسی خصوصیات کیفی بذر پوشش یافته چغندر قند - مؤسسه تحقیقات چغندر قند
- Akson WR (1981) Relationship of sugar beet fruit size to vigor of commercially processed seed lots and cultivars. *Crop Sci.* 21: 61- 65
- Doney DL (1979) Seedling physiology and sugar beet yield. *Journal of the A.S.S.B.T.* 20: 398-419
- Durrant MJ, Jaggard KW, Scotte RK (1984) Meeting challenge for sugar beet: Magnitude and origin of the problem and possible solution. *APP Bio* 7:85- 112
- Miamato T, Dexter ST (1960) Acceleration of early growth of sugar beet seedling coating of sugar beet seedling coating of seedballs with hydrophilic colloids and nutrients. *Agron, J.* 52:269- 271
- Purey P (1985) Loss of the extremely high sensitivity of pelleted sugar beet seed to excessive moisture as a result of pregermination phase. *Crop Sci* 154:234- 249
- Richard G (1980) Effect of the pericarp on sugar beet seed germination. *Seed science and technology*
- Anfirund MN, Khan MFR (2003) Seed size fraction among various Beta Vulgaris genotypes were evaluated for embryo size, germination and reaction to environmental stress. *Proceeding of joint meeting of the international institute for sugar beet Research and American Society of Sugarbeet technologist.* P 8